

Sânziana și Pepelea
- un spectacol pentru fiecare -

Sâmbătă, 17 februarie 2018, am asistat, precum un copil nerăbdător, la premiera spectacolului ”Sânziana și Pepelea”, o adaptare a la Cristian Pepino, după Vasile Alecsandri.

Mi-am pus multe întrebări, încă de la vizionare, legate de acest spectacol. Prima care mi-a venit în minte a fost: de ce ai propune în repertoriul unui teatru de păpuși o piesă care, evident, nu este destinată copiilor, dar care să se adreseze, cu toate astea, în mod direct lor. Ce vrea, de fapt, regizorul Cristian Pepino să ofere? De ce așa și nu altminterea?

Și pentru că nu am vrut să mă pripesc în a-mi răspunde la aceste întrebări și la a scrie despre acest spectacol, mi-am lăsat, mi-am permis să-mi las, răgazul necesar pentru a-l întoarce pe toate fețele. N-am să spun decât de bine (acum, după ”noile reguli de exprimare” ar fi fost corect să spun: *am să spun decât de bine*; dar îi las pe alții, mai ”pricepuți” într-ale limbii române să se exprime ”corespunzător”; și când mă gândesc că am citit deunăzi pe mirificul și mirobolantul *feisbuc* o propunere de ridicare a unui monument al limbii române... *non possumus, adică mă supun*, vorba unui personaj din spectacol), pentru că destule rele s-au ivit în ultimul timp datorită sau din cauză că, deh!, trăim tot în ”țara căpcăunilor și a năucilor (...) unde oamenii pățimesc de boala politiciii”.

Să le luăm cu binișorul, totuși. Vasile Alecsandri și-a declarat această piesă drept ”ferie națională”. Conform dicționarului explicativ al limbii române, feria se definește ca o ”reprezentare teatrală, cu personaje și tematică mitică, cu montare și costumație pline de culoare și strălucire și cu numeroase trucaje și efecte scenice” (aici dau girul dex-ului de pe goagăl). Iar când a precizat ”național” s-a gândit cu siguranță atât la alegerea de personaje din basmele românești, cât și la alegerea de personaje-simbol, care fac referire directă la societatea politică și la situația economică a României din acea vreme, dar atât de asemănătoare cu cea a zilelor noastre. Cum bine spunea Baba Rada: ”He! He!... Vremurile vremuiesc, fețele se zbârcesc, balamalele slăbesc și în locul puricilor sprinteni au ieșit pe lume alte jigăanii, care sar din gunoi... și c-o săritură ajung... sus... sus... sus”. De aici a plecat întreg ansamblul regizoral gândit de Cristian Pepino, adaptându-l, însă, pentru o prezentare potrivită pentru copii.

Să facem mai întâi, așa cum se cuvine, cunoștință cu personajele piesei, așa cum se regăsesc în spectacol. Avem trei așa-ziși conducători: Lăcustă-Vodă, Pârlea-Vodă și Papură-Împărat. Acestea sunt personajele-simbol ale piesei, numele lor fiind sugestive pentru ”calitățile” de care dispun fiecare: primii doi, evident, sunt creaturi care au un talent înnăscut în a distruge tot ce le iese în cale (știm foarte bine ce efect devastator are o invazie de lăcuste, încă din vremurile de mult apuse; la fel în ceea ce privește focul mistuitor, care pârlește tot ce prinde în cale), pe când al treilea este tipul conducătorului care, temător din fire, rezistă prin simplul fapt că se pleacă ”după cum bate vântul”.

Următoarea suită de personaje sunt cele care reprezintă oameni din popor, fiecare cu importanța lui în ierarhia societății: preotul (care înlocuiește dascălul, personajul din piesa scrisă, pentru că, astăzi, importanța dascălului a cam scăzut în raport cu cea a preotului), Mărica, nevasta preotului - o femeie mai în vârstă, care pare să le știe pe toate, dar care nu prea le are cu buna exprimare a limbii române (aici Vasile Alecsandri pune cumva în contrast cele două personaje - dascălul, ca și preotul de altfel, un om, teoretic, învățat, dar care-și ia de nevastă o femeie mai fără de învățătură; de ce oare?! ei, poate pentru că pur și simplu nu era chiar așa de învățat) și un simplu țăran, Toma.

Continuând în aceeași idee, avem seria personajelor fantastice, dar importante pentru constructul narativ al feriei noastre: Zmeul și sora acestuia, așa-zisa Pădureancă, Baba-Rada, cea care devine ulterior Zâna-lacului și Pasărea măiastră care, surpriză, nu este chiar o pasăre, ci un apaș (de fapt, apașii aveau o strânsă legătură spirituală cu lumea păsărilor, cu ideea de zbor și de înălțare, botezându-se cu nume sugestive în acest sens. Nu e cazul aici.)

Și, bineînțeles, personajele principale, care dau și numele acestei piese, Sânziana și Pepelea. Sânziana, iată un nume inspirat din frumoasele noastre basme, mereu dorită, curtată și răpită, recunoscută pentru frumusețea sa în și dincolo de împărăție, iar Pepelea, inspirat din snoavele și povestirile românești - un băiat sărac, dar bun și isteț, îndrăgostit lulea de frumoasa Sânziană, un fel de Ulise d-al nostru, din popor, care mai are și noroc pe deasupra istețimii sale.

Povestea este simplă: un împărat are o fată de măritat. Pețitori ”aleși” se-ndreaptă spre palatul unde se află frumoasa copilă. Dar, nenorocire, frumoasa este răpită de un zmeu, chiar dacă inițial voinicul Pepelea reușește să o salveze, dovedindu-i astfel fiicei de împărat că este demn de luat în seamă, și dusă în palatul acestuia. Toți încearcă să o salveze dar, cel mai iscusit se va dovedi, din nou, Pepelea.

Să intrăm puțin mai adânc pe firul poveștii. E cald, e arșiță, e secetă de-a dreptul. Cineva trebuie să fie vinovat. Dar cine? Nu contează. Important este că e nevoie de un sacrificiu și un sacrificat. Toți cei care gândesc astfel, evident, se exclud (persoanele de față se exclud, nu-i așa?), adică Preotul, Mărica și Toma, țăranul. Poate e Pârlea-Vodă, care se apropie, cu inima încinsă de dragul Sânzianei, de împărăție? Who knows! Dar noi, românii, avem întotdeauna soluția la îndemână: baba inutilă trebuie să moară; oricum e babă, deci nu mai contează pentru societate. Așa că se decide înecarea Babei-Rada (cu superstițiile, se știe, stăm bine). Ei, dar Baba-Rada nu era o babă obișnuită, din contră (știe să pregătească și licori de îndrăgostire!), așa că din lac răsare o minunată sirenă – Zâna-lacului, mulțumită în sfârșit de reîntoarcerea la frumusețe și la strălucire, blândă și dispusă la a-l ajuta pe voinicul Pepelea, dându-i un fluier fermecat. Cât de frumos sună acel fluier: ”Fluieraș de os/Mult zice duios/Fluieraș de fag/Mult zice cu drag/Fluieraș de soc/Mult zice cu foc” (poate vă amintiți de ”Miorița”, transpusă în aceste versuri chiar de Alecsandri).

Pețitorii, unul și unul, adică doi, se *prezantă* în fața împăratului și a frumoasei sale fiice, cu gândul că el va fi alesul. De ce?! Păi, este evident: unul e ”verde” pentru că ”are stomac bun”, așadar poate spune că se ține bine, chiar dacă la prezentare artistică nu are prea multă inspirație, sau ”improvizație”?, și tot moare sau mormăie neîncetat: ”Mor, mor, mor...”, iar celălalt, dogorește în interior de dragul fetei (sau a jumătății de împărăție ”fără ipotecă”). Totul bine și frumos până la sosirea lui Pepelea care, din dărnicia Zânei-lacului, aduce drept cadou frumoasei Sânziana, o pasăre măiastră care grăiește cu glas omenesc ADEVĂRUL. Eiii! asta da. Ce știe ea Sânziana! Vede că e frumoasă pasărea (și jucăușă) și, dacă spune ADEVĂRUL, înseamnă că știe ce spune.

Păpușile care-i reprezintă pe cei doi pețitori sunt create pe măsura personajelor lor: Lăcustă-Vodă îmbrăcat în verde, subțirel și bățos, dar temător din fire; nu sare decât ca să fugă, dacă poate, din ghearele vrăjmașilor, iat Pârlea-Vodă, rotunjour și îmbujorat de atâta ”foc la inimioară” (de o are), ale cărui vorbe dogoresc și ele de multă... căldură și însetare (nu de cunoaștere, evident). Dar ei nu o doresc pe Sânziana, ci averea pe care mlădiul Papură-Împărat o pune la bătaie pentru a-și mărita fata. Și asta se va dovedi pe deplin când cei doi o vor întâlni, ca niște juni necopți într-ale amorului, pe Pădureancă, nimeni alta decât sora Zmeului și care-i va transforma cu ușurință, pe unul în porc (bănuți pe cine) și pe celălalt în curcan.

Preotul, soața Mărica și Toma țăranul, prind viață prin niște păpuși foarte simpatice construite. Preotul este o păpușă care are niște dinți albi, mari și puternici, ca și când îți spune că e bine să nu-l contrazici... poate mușcă în caz contrar. Evident pe pieptu-i mititel îi atârână o cruce mare și strălucitoare. Mărica, nevasta prea-supusă, are o figură de cotoroanță care, nu știe ea prea multe, dar să nu te iei de domn părinte că... e de rău. Iar bietul Toma, e bietul Toma, țăran get-beget, nevinovat și simplu.

Baba-Rada e o simpatică bătrânică, care știe ea ce știe, și care se bucură că un tânăr bun și priceput îi sare în ajutor: fie să-i facă o cârjă mai bună, fie să o salveze de înecul gândit de ceilalți.

Zmeul este poate cel mai simpatice personaj. Mie, una, mi-e tare drag. Nu te poți supăra pe el. Este, poate, în acest spectacol, cel mai cinstit personaj, pentru că este naiv. E ca un copil, de fapt. Zmeul, cu figură aparent feroasă, mare și roșu, burtos, purtându-și cu nonșalanță butonul din centru burții (l'ombelico del mondo), cu glas încercat fioros, ratând de fiecare dată într-un lamentabil plâns:

- „- Sânziana, mărită-te cu mine!
- Niciodată!
- Măcar o dată?!

- Niciodată!”

Dincolo de faptul că este palmuit și lovit de nenumărate ori, pus la punct fără drept de apel de ștregărița Sânziana.

Sânziana este în acest spectacol un fel de puștoaică răzgâiată, frumușică foc, iubitoare de bijuterii și faimă, năbădâioasă și dornică de libertate (evident mai multă decât avea). Norocul ei va veni de la micuțul și voinicul Pepelea. El chiar o vede frumoasă, el chiar este dispus la orice pentru a o salva, pentru a-i câștiga iubirea. E bun, e isteț, e voinic. Ei, e și drăguț, păi ce s-ar uita răsfățata Sânziană la unul care nu arată bine, chit că e voinic?

Să ne întoarcem la întrebările de la care am pornit: de ce o astfel de piesă pusă în scenă într-un spectacol de păpuși, destinat, în principal, copiilor. Să știți că primii care mi-au dat răspunsul au fost toți acei copii care au interacționat cu actorii, care s-au bucurat la apariția unui personaj sau altul. Sunt multe învățături pe care copiii le acceptă mult mai ușor și le asimilează mult mai rapid dintr-un astfel de spectacol: bunătatea este răsplătită, istețimea (bazată pe niște cunoștințe; Pepelea știa multe lucruri) contează pentru a-ți atinge scopul, curajul e foarte important în viață: curajul de a spune ce gândești, curajul de a te confrunta cu situații neprevăzute, curajul de a-ți învinge temerile... Chiar și Sânziana, așa răsfățată și libertină cum e, face o alegere înțeleaptă. Înțelepciunea duce la adevăr. Cu siguranță copiii au simțit un joc frumos în tot acest spectacol, știind că în povești avem zmei care trebuie înfrânți și trebuie să fim solidari cu voinicul care îi înfrânge. Cu siguranță le-a plăcut acea ”pasăre măiastră” pentru că se mișca bine, era amuzantă și... era din lumea lor, a copiilor. Cred că mulți ar fi venit pe scenă să danseze și ei cu ea. Și, dacă spun de dans, înseamnă că trebuie să amintesc și de muzică. Muzica din acest spectacol e atât de veselă, și atât de a noastră, că îți vine să pocnești din degete, să chiui și... să dai din picioare.

Vasile Alecsandri pune mare accent pe umorul de limbaj, nu numai pe acela de situații. Asta este pentru părinți (haideți să recunoaștem că suntem niște copii mai mari; cine nu e așa să se facă – (nu am găsit simbolul care să coincidă cu semnul care-l făceam cu degetul când eram mici, adică să te îndoii de spate). Așa că și părinții au momentele lor de învățatură: nu răsfățați prea mult copiii, altfel vă spun ei ce să faceți, politica e ca... Pădureanca, periculoasă, te transpune cât ai spune ”pește” (sau ce vreți voi) în cu totul altcineva, comunicați cu copiii și să-i învățați să fie curajoși, încurajându-i în a spune adevărul. Binele trebuie să învingă!

Dincolo de ce a dorit regizorul, transpus și în scenografia acestui spectacol, eu vreau să salut și să fac o plecăciune, așa cum am mai făcut-o (prin asta este o confirmare că merită) în fața tuturor actorilor din acest teatru și din acest spectacol: Irina Melnic, Ioana Bogățan, Mădălin Costea, Teodora Popa, Viorica Boda, Cătălina Mihăilă, Ramona Mincu Benchea, Cristian Tudor Popa, care prin talentul și profesionalismul lor, au oferit un spectacol încântător.

Culoare și strălucire, așa cum spuneam că o cere o feerie, se regăsesc din plin. E multă veselie în acest spectacol, dincolo de orice alte subtilități: de limbaj sau de situație.

Vasile Alecsandri spunea ”Nu știu dacă am creat teatrul național, dar știu că i-am adus un mare concurs” (din G. Călinescu – *”Istoria literaturii române de la origini până în prezent”*, 1986).

Eu spun că nu știu dacă am pledat pentru un spectacol național, dar știu că vreau să-i aduc un mare concurs. Nu ratați acest spectacol, copii mici sau copii mari, ci veniți la un preaplin de strălucire, de ironie și candoare, de muzică și voie bună.

Cristina Smadea